

Kulturutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om Finlands Akademi

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om Finlands Akademi (RP 2/2018 rd): Ärendet har remitterats till kulturutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- undervisningsråd Eeva Kaunismaa, undervisnings- och kulturministeriet
- generaldirektör Heikki Mannila, Finlands Akademi
- verksamhetsledare Riitta Rissanen, Rådet för yrkeshögskolornas rektorer Arene rf
- professor, vice ordförande Jouni Kivistö-Rahnasto, Professorsförbundet
- verksamhetsledare, SVD Leena Wahlfors, Finlands universitetsrektors råd UNIFI rf
- ordförande Satu Henttonen, Universitetens och forskningssektorns personalförbund YHL rf.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Institutet för hälsa och välfärd (THL)
- verksamhetsledare Johanna Moisio, Forskarförbundet
- Suomalainen Tiedeakatemia
- Finska Vetenskaps-Societeten
- Vetenskapliga samfundens delegation.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att lagen om Finlands Akademi ändras. Enligt förslaget ska Finlands Akademi administrativt definieras som en sakkunnigorganisation för vetenskap och forskning. Det motsvarar behoven i den förändrade verksamhetsmiljön bättre än den gällande ordalydelsen. Akademin uppgiftsbeskrivning komprimeras till en helhet som består av tre punkter och är tydligare än den nuvarande. Det föreslås att mandatperioderna för medlemmarna i forskningsråden i princip begränsas till en, så att förtroendeuppdragen är attraktiva och förnyelseförmågan hos verksamheten kan säkerställas också i framtiden. Dessutom föreslås det att tillsättandet av forskningsråden ändras så att processen blir öppnare för insyn.

Betänkande KuUB 1/2018 rd

I paragraferna om förvaltningsämber och bemyndiganden föreslås det smärre preciseringar av teknisk karaktär.

Den föreslagna lagen avses träda i kraft den 1 april 2018.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

Kulturutskottet konstaterar att syftet med de föreslagna ändringarna av bestämmelserna om Finlands Akademi administrativa ställning, uppgifter och vetenskapliga forskningsråd är att göra det möjligt att bättre beakta förändringar i verksamhetsmiljön. Målet är att förbättra grunden för det samhälleliga beslutsfattandet och att säkerställa de bästa förutsättningarna för högkvalitativ, effektiv och förtroendeingivande verksamhet med förmåga till förnyelse vid Akademien. Utskottet menar att det är ett gott syfte och stöder det.

Under de senaste årtiondena har det offentliga fältet för forskning, utveckling och innovation (FoUI) i vårt land förändrats. Genom de reformer som gjorts har man strävat efter att höja forskningens och innovationsverksamhetens kvalitet, synlighet och genomslag, inom ramen för de begränsade statsfinansiella resurserna. Målet har varit att skapa internationellt sett mer konkurrenskraftiga helheter genom att samla resurserna och stödja samarbete och en tydligare arbetsfördelning. Det pågår nu en reformprocess inom hela högskolesektorn, och målen är ambitiösa. Eftersom finansieringen av forskningsverksamheten samtidigt har skurits ner under många år har det blivit allt viktigare att rikta in den FoUI-finansiering som står till buds så att den blir mer effektiv och verkningsfull. Också de nya finansiella instrumenten splittrar finansieringen. Mot bakgrunden av detta reformtryck är den föreslagna ändringen av lagen om Finlands Akademi motiverad.

Utskottet anser att det är nödvändigt att man — efter det att arbetet med den så kallade högskolevisionen blivit klart och de grundläggande riktlinjerna för reformen av högskolorna har bestämts — gör en ny bred bedömning av målnivån för den nationella FoUI-finansieringen och nätverket av nationella aktörer, inbegripet Finlands Akademi ställning och uppgifter. Efter att ha hört de sakkunniga är utskottet särskilt bekymrat över hur man ska få tillräcklig finansiering för forskning kring bland annat hälsa, samhälle och social- och hälsovård och hur man kan hitta det optimala finansiella instrumentet för denna forskning. För det bedömningsarbetet krävs det en heltäckande internationell jämförelse.

Sammantaget anser kulturutskottet att propositionen behövs och fyller sitt syfte. Utskottet tillstyrker lagförslaget utan ändringar.

Reformen av forskningsråden

Regeringen föreslår att bestämmelserna om de vetenskapliga forskningsråden ändras. Ändringarna gäller mandatperioder, hörandeförfarande och fastställande av uppgifter. De sakkunniga fäste uppmärksamhet vid att också högskolor, statens forskningsinstitut samt myndigheterna och sammanlutningarna inom vetenskaps-, forsknings- och utvecklingsverksamhet enligt förslaget ska

Betänkande KuUB 1/2018 rd

höras innan utnämningar i organ görs. Det betyder att de som ska höras blir betydligt fler än i dag, eftersom också alla yrkeshögskolor ska finnas med bland dem.

Kulturutskottet anser att det är viktigt att hörandeförfarandena inte blir alltför tungrodda så att de inte motsvarar sitt syfte. Vid utnämningarna i organen är det också framöver viktigt att man inte ger avkall på att medlemmarnas vetenskapliga sakkunskap ska hålla en hög nivå. Utskottet understöder också större insyn i valet av medlemmar i forskningsråd och expertpaneler. Den nationella synvinkeln måste säkerställas när panelernas och forskningsrådets uppgifter ändras.

Bestämmelser om forskningsrådets antal och namn utfärdas genom förordning. Enligt propositionen kommer det att finnas tre vetenskapliga forskningsråd vid Akademien, eftersom forskningsrådet för biovetenskap och miljö slås samman med forskningsrådet för hälsa till ett forskningsråd för biovetenskap, hälsa och miljö. Under beredningen fick övergången från fyra till tre forskningsråd stort understöd. Detta motsvarar också bättre den rådande internationella indelningen. Regeringen bedömer att forskningsrådets arbetsmängd efter reformen kommer att fördelas jämnare mellan de tre forskningsråden.

Utskottet understöder förslaget om tre vetenskapliga forskningsråd men betonar att ansökningar om finansiering för projekt som hänför sig till små vetenskapsgrenar eller som tangerar flera olika vetenskapsområden ska få en tillräckligt mångsidig och sakkunnig behandling. Utskottet framhåller att det nybildade forskningsrådet är mångsidigt och multidisciplinärt. Samtidigt påminner utskottet om hälsovetenskapernas och vårdvetenskapernas betydelse för våra högskolor.

Utskottet konstaterar att mandatperioderna för medlemmarna i de vetenskapliga forskningsråden begränsas till en period. I de diskussioner som förts har det konstaterats att detta kan försämra kontinuiteten. Reformen anses ändå inverka positivt på viljan hos aktiva forskare att bli medlemmar i forskningsråden.

Utskottet anser att det är nödvändigt att följa och utvärdera reformens konsekvenser i synnerhet för finansieringen av forskningsområdena och att vid behov vidta åtgärder för att säkerställa att det vetenskapliga forskningsfältets struktur motsvarar det som samhällets informationsbehov och innovationsförmåga kräver.

Personalens representation

Vid utfrågningen föreslog sakkunniga att Akademiens personal ska ha en permanent representant i Akademiens styrelse. Det motiverades bland annat med att personalens arbete påverkas av hurdan kännedom det finns om substansfrågor och om verksamhetsprocesserna i forskningsråden och andra organ som behandlar finansieringsfrågor, eftersom personalen stöder forskningsrådets förtroendevalda i deras uppdrag. Man hänvisade också till lagen om samarbete inom statens ämbetsverk och inrättningar (1233/2013) och till statens personalpolitiska riktlinjer.

Kulturutskottet har fått en utredning om personalens representation i de centrala grupperna i Akademiens förvaltningsämbete. Utskottet tar inte närmare ställning till frågan om att komplettera styrelsen med personalrepresentanter, eftersom det är en intern administrativ fråga för Akademien. Men utskottet menar att det är viktigt att personalen har adekvata och tillräckliga möjligheter att

Betänkande KuUB 1/2018 rd

påverka så att kraven i samarbetslagstiftningen och statens personalpolitiska mål och riktlinjer uppfylls.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Kulturutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslaget i proposition RP 2/2018 rd utan ändringar.

Helsingfors 2.3.2018

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Tuomo Puumala cent
vice ordförande Sari Multala saml
medlem Ritva Elomaa saf
medlem Eeva-Johanna Eloranta sd
medlem Jukka Gustafsson sd
medlem Marisanna Jarva cent
medlem Kimmo Kivelä blå
medlem Hanna Kosonen cent
medlem Mikaela Nylander sv
medlem Ulla Parviainen cent
medlem Pekka Puska cent
medlem Sari Raassina saml
medlem Sari Sarkomaa saml
medlem Sami Savio saf
medlem Jani Toivola gröna
medlem Pilvi Torsti sd.

Sekreterare var

utskottsråd Kaj Laine.